

Sociološko-povijesna analiza uloge politike u promjeni naziva kluba NK Dinamo

Adžamić, Kristijan

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Kinesiology Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Kineziološki fakultet Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:265:296284>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Kinesiology Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Kineziološki fakultet Osijek

Preddiplomski sveučilišni studij Kineziologija

Kristijan Adžamić

**SOCIOLOŠKO-POVIJESNA ANALIZA ULOGE POLITIKE U
PROMIJENI NAZIVA KLUBA NK DINAMO**

Završni rad

Osijek, 2022.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Kineziološki fakultet Osijek

Preddiplomski sveučilišni studij Kineziologija

Kristijan Adžamić

**SOCIOLOŠKO-POVIJESNA ANALIZA ULOGE POLITIKE U
PROMIJENI NAZIVA KLUBA NK DINAMO**

Završni rad

JMBAG: 0267039363

Email: kristijan.adzamic@gmail.com

Mentor: doc. dr. sc. Tvrtko Galić

Sumentor: izv. prof. dr. sc. Ivica Kelam

Osijek, 2022.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Kinesiology Osijek
University undergraduate study of Kinesiology

Kristijan Adžamić

**SOCIOLOGICAL-HISTORICAL ANALYSIS OF POLITICAL
ROLE IN NAME CHANGING FOR NK DINAMO CLUB**

Undergraduate thesis

Osijek, 2022.

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je _____ (navesti vrstu rada: završni / diplomski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Kineziološkog fakulteta Osijek, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju „Narodne novine“ broj 123/03., 198/03., 105/04., 174/04., 2/07.-Odluka USRH, 46/07., 63/11., 94/13., 139/13., 101/14.-Odluka USRH, 60/15.-Odluka USRH i 131/17.).
3. Izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Kristijan Adžamić

JMBAG: 0267039363

Službeni e-mail: kristijan.adzamic@gmail.com

Naziv studija: Prediplomski sveučilišni studij Kineziologija

Naslov rada: SOCIOLOŠKO-POVIJESNA ANALIZA ULOGE POLITIKE U
PROMIJENI NAZIVA KLUBA NK DINAMO

Mentor/mentorica završnog / diplomskog rada: : doc. dr. sc. Tvrtko Galić, izv. prof. dr.
sc. Ivica Kelam

U Osijeku 2022. godine

Potpis _____

SAŽETAK

Cilj ovog završnog rada je povezati utjecaj promjene imena nogometnog kluba NK Dinamo na socijalnu i političku scenu u Republici Hrvatskoj između 1991. i 2000. godine. Politički vrh imao je velik utjecaj u promjeni imena kluba, promjena je bila organizirana kako bi se sakrile sve poveznice sa socijalizmom i Jugoslavijom, iako je izazvala suprotan efekt ugasivši ime koje je kod navijača budilo samo pozitivne osjećaje, a Dinamo isključivo vezalo uz domoljublje i Hrvatsku. Dinamo je postao politička platforma tadašnjem državnom vodstvu kako bi se ostvarili politički ciljevi i utjecalo na smanjenje sloboda navijačima. Prvotno HAŠK Građanski, a zatim Croatia izazvali su velike probleme u odnosu državnog vrha s Bad Blue Boysima i svim ostalim navijačima Dinama koji su nepravедno povezani sa socijalizmom i borbom protiv domoljublja, dok je situacija bila u potpunosti suprotna stvorenoj slici. Dinamo je oduzet navijačima i pretvoren u borbu za prava glasa navijača u razdoblju u kojem brojni navijači bili proganjani i blaćeni za postupke koje nisu činili i za što nisu bili krivi.

Ključne riječi: Dinamo, Croatia, Bad Blue Boys, politika

ABSTRACT

This final paper aims to relate the impact of the change at the football club NK Dinamo on the social and political scene in the Republic of Croatia between 1991 and 2000. The political elite had a significant influence in changing the club's name. The change was organized to hide all links with socialism and Yugoslavia, although it caused the opposite effect by extinguishing the name that evoked the only positive feelings in the fans, and Dinamo was exclusively linked to patriotism and Croatia. Dinamo became a political platform for the then-state leadership to achieve political goals and influence the reduction of fans' freedoms. Initially, HAŠK Građanski and Croatia caused significant problems in the relationship of the state leadership with the Bad Blue Boys and all other Dinamo fans who are unfairly associated with socialism and the fight against patriotism. In contrast, the situation was utterly opposed to the created image. Dinamo was taken away from the fans and turned into a fight for the fans' right to vote in a period in which many fans were persecuted and vilified for actions they did not commit and for which they were not guilty.

Keywords: Dinamo, Croatia, Bad Blue Boys, politics

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. GRAĐANSKI NOGOMETNI KLUB DINAMO.....	2
2.1. Povijest kluba.....	2
2.2. Stadion - Maksimir.....	3
2.3. Navijačko pleme – Bad Blue Boys	5
3. KLJUČNE ULOGE U PROMJENI IMENA KLUBA	6
3.1. Utjecaj rata	7
3.2. Utjecaj politike.....	8
4. REAKCIJE NAVIJAČA NA PROMJENE IMENA.....	11
4.1. Politika protiv Bad Blue Boyosa	12
4.2. Utjecaj promjene imena na Bad Blue Boyse.....	13
4.3. Reakcije navijača na imena Dinamo vs Croatia.....	15
4.4. Pobjeda Bad Blue Boyosa i vraćanje imena	17
5. ZAKLJUČAK	18
LITERATURA.....	19
TABLICA SLIKA.....	21

1. UVOD

Dinamo je najpoznatiji klub u Hrvatskoj, klub koji je ispisao povijest u stvaranju države i kao takav će biti zapisan u povijesti. Povijest kluba je dugačka i prožeta brojnim uspjesima, ali i kontroverzama i političkim odlukama koje su utjecale na oblikovanje kluba. Promjene imena kluba izazvala je nastajanje podjele između vodstva kluba i navijača, podjela koja je stvorila netrpeljivost i brojne afere u devet godina dugom procesu.

Dinamo je nastao kao prethodnik tadašnjeg zagrebačkog velikana, Građanski, već na samom početku politika je imala velik utjecaj u stvaranju i vođenju kluba. Dinamo je nastao radi promjene političkog uređenja države i kao brisanje svih poveznica s događajima tijekom Drugog svjetskog rata. Izbor imena je tada imao smisla jer je bio poveznica sa Sovjetskim savezom koji je bio ključan akter u politici Jugoslavije. Iako se socijalistička politika nikad nije vezala uz sam klub, štoviše tijekom krize u Jugoslaviji i jačanjem nacionalnog identiteta, klub i njegovi navijači bili su veliki borci za samostalnog Hrvatske.

Nakon ključne utakmice protiv Crvene zvezde i eskaliranja nasilja, navijači i klub su se profilirali kao borci za prava Hrvata. Dolaskom na vlast HDZ-a i izborom Franje Tuđmana za predsjednika Republike Hrvatske, Dinamo dobiva ključnu ulogu u politici novonastale države. Za vodstvo je bilo ključno maknuti se od socijalizma i stvoriti novi identitet kluba koji će prikazati domoljublje izvan granica države. Problem je nastao radi uplitanja politike u nogomet i Dinamo iako politici tu nije bilo mjesto, navijači kluba su prozvani socijalistima samo zato što su ime Dinamo vezali uz povijesne uspjehe i ljubav prema klubu, a ne kao nostalgija prema Jugoslaviji i bivšem političkom uređenju.

Rad je strukturiran u pet poglavlja. Prvo poglavlje predstavlja uvod u temu i problematiku rada. Drugo poglavlje opisuje povijest GNK Dinamo te bitne čimbenike kluba, a to su navijačko pleme Bad Blue Boysi i stadion Maksimir. Treće poglavlje opisuje koje su ključne uloge koje su utjecale na promjenu imena i kako je nastao sukoba s navijačima i veliki utjecaj politike na klub. Četvrto poglavlje prikazuje utjecaj promjene imena na navijače i što je sve djelovanje politike donijelo navijačima kluba i kako je poljuljalo odnose. Posljednje, peto poglavlje predstavlja zaključak rada i dojmove na temu.

2. GRAĐANSKI NOGOMETNI KLUB DINAMO

Najtrofejniji Hrvatski nogometni klub, Dinamo službeno je osnovan 9. lipnja 1945. godine, ali za svoj datum osnivanja izabrali su 26. travnja 1911. godine, datum kada je osnovan HŠK Građanski koji je uz HAŠK i Concordiu ugašen 1945. godine zbog igranja za vrijeme NDH. Odlukom koju je donijela nova vlast i uprava kluba, koja je tada bili lojalna komunističkom režimu, klub se 1945. godine nazvao Dinamo. Ime Dinamo preložio je športski komesar Ivica Medarić, zbog tadašnjih dobrih odnosa sa Sovjetskim savezom, klub je dobio ime po uzoru na Dinamo iz Moskve. Cilj nove vlasti bilo je stvoriti novi klub, koji se ne želi povezivati s prethodnim režimom. Dinamo je dobio novo ime, no duh Građanskog nije izgubljen, u klubu se i dalje osjećao purgerski duh, treneri, igrači i navijači ostali su isti i što je najvažnije zadržana je plava boja, koja je i danas simbol klub. Za prepoznatljivi dizajn kluba dobrim dijelom je zaslužan grb bivšeg kluba Građanski, koji je u gornjem lijevom kutu imao crveno - bijele kvadratiće dok je donji desni kut imao plavu podlogu na kojoj je danas slovo d (gnkdinamo.hr, 2022.).

2.1. Povijest kluba

Jedan od najvećih povijesnih uspjeha za klub bilo je osvajanje Kupa velesajamskih gradova 1967. godine. Kup je posljednji puta odigran u sezoni 1970./1971., te je tada postao Kup UEFA, nakon rebrandinga natjecanje se naziva UEFA Europska liga i kao takvo je drugo najjače nogometno klupsko natjecanje nakon Lige prvaka. Dinamo je te godine u finalu pobijedio engleski Leeds United i tako postao prvi jugoslavenski klub s titulom europskih kupova. Druga velika godina u povijesti Dinama bila je 1982. kada je klub ponovno nakon sezone 1957./1958. osvojio prvenstvo Jugoslavije, bila je to četvrta i posljednja titula prvaka Jugoslavije. Klub je u to vrijeme vodio Miroslav „Ćiro“ Blažević, a kao igrači upisali su se velikani poput Kranjčara, Zajeca, Mlinarevića i brojni drugi. Zagrebački Dinamo 1982. godine imao je 40.000 članova u klubu, što ga je pozicioniralo na drugo mjesto najpopularnijih europskih klubova odmah nakon Barcelone (sportski.net, 2020.).

Dinamo je svoje ime u razdoblju koje je trajalo devet godina mijenjao tri puta, prva kontroverzna promjena imena dogodila se 25. lipnja 1991. godine donesen je dekret u kojem

je novo ime bilo spoj imena dva bivša zagrebačka kluba HAŠK i Građanski. U sezoni kada je klub nastupao pod imenom HAŠK, klub je završio na petom mjestu, kako bi zaustavila kriza i osiguralo vraćanje kluba na vrh tablice, kao trener ponovno dolazi Miroslav „Ćiro“ Blažević. Te godine klub je ostavio povijesnu posjećenost u HNL-u kada je u utakmici 13. kola protiv Hajduka na stadionu Maksimir bilo 50.000 gledatelja. Predsjednik Republike Hrvatske, Franjo Tuđman iste je godine odlučio o novoj promjeni kluba, novo ime je bilo Croatia. Novo ime kao i prethodno nije izazvalo oduševljenje kod navijača te se tražilo vraćanje imena Dinamo. Te sezone Croatia je osvojila HNL, dok je Hajduk bio osvajač Kupa i Superkupa (Tolić, 2015.).

Vodstvo kluba nije imalo potporu navijača u vrijeme dok se klub zvao Croatia, predsjednik Franjo Tuđman imao je u planu provesti referendum u kojem bi se ponovno vratilo ime Dinamo. Nedugo nakon predsjednikove smrti, 14. veljače 2000. godine hitro je provedena promjena imena klub, time je vraćeno ime Dinamo.. Petnaest godina nakon vraćanja imena Dinamo i u godini kada je klub slavio 100. rođendan, Dinamo je dobio prefiks GNK, odnosno Građanski nogometni klub Dinamo (vecernji.hr, 2020).

Slika 1: Grbovi kluba kroz povijest

Izvor: <https://www.sporcle.com/games/bucoholico2/evolution-of-football-crests-dinamo-zagreb>

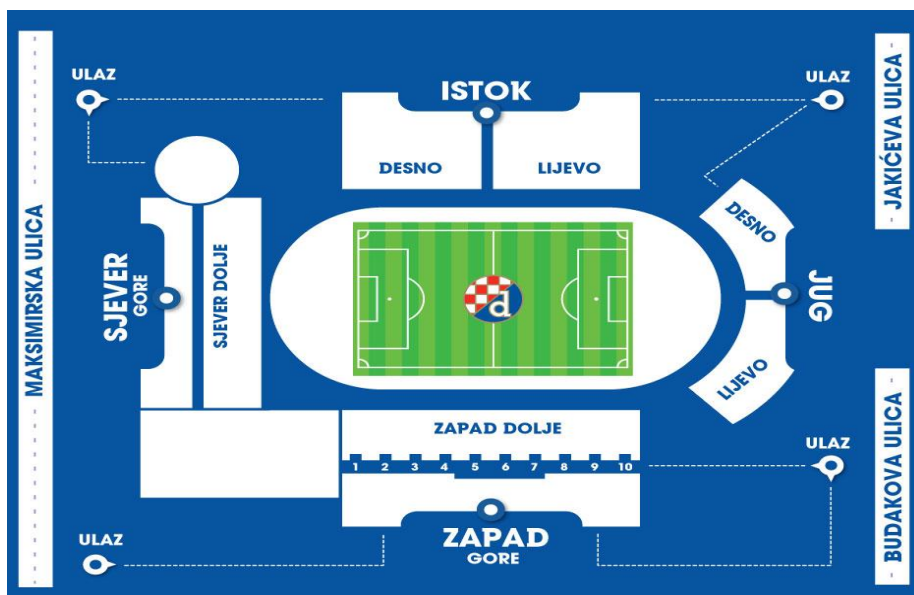
2.2. Stadion - Maksimir

Povijest GNK Dinamo duga je i zamršena, od samih početaka i Građanskog, pa nakon toga stvaranja novog kluba 1945. godine, brojni čimbenici koji su činili prethodni klub prebačeni su na novi, jako bitan čimbenik bio je stadion Maksimir. Stadion je kroz povijest nekoliko puta prošao kroz preuređenje. Građanski u vrijeme nakon Prvog svjetskog rata nije imao svoj stadion pa su utakmice igrane na stadionu HAŠK-a u Maksimiru, a ponekad i na igralištu Concordije. Službeno otvorenje bilo je 5. svibnja 1912. godine. Ukidanjem HAŠKa i drugih velikih kluba nakon 1945. godine, Maksimirski stadion ostao je bez kluba. Nakon obnove koja se dogodila 1948. godine stadion je dodijeljen NK Dinamo, koji je u tom trenutku bio najznačajniji nogometni klub u Zagrebu. Stadion je 1952. godine postao vlasništvo kluba i kao takav postao simbol ne samo kluba, nego kvarata po kojem je dobio ime, ali i grada Zagreba (Nacional.hr, 2021.).

Velika promjena u funkcionalnosti i izgledu stadiona dogodila se 1997. godine kada su na istočnu i južnu tribinu postavljene sjedalice. Sljedeće godine srušena je sjeverna tribina, kako bi se izgradila nova i modernija, koja sada ima kapacitet 10.965 mjesta. Uz novi sjever izgrađena je i zgrada s poslovnim prostorima koja ima pogled na Maksimirsku cestu. Kako bi stadion zadovoljio UEFA-ina pravila iste godine je srušen i dio istočne tribine, razlog je bio omogućavanje kapaciteta za gledatelje u potpunosti sa sjedećim mjestima. Zapadna tribina obnovljena je 1999. godine, prije početka 2. Svjetskih vojnih igara, u tom trenutku stadion je imao kapacitet od 35.000 mjesta, a tribine su obojane u povijesnu boju kluba, plavu. Posljednje velike prepravke stadion je doživio 2011. godine, tada je stadion dobio grijani travnjak, sustav za automatsko navodnjavanje, postavljena je plava umjetna trava, a cigleni zidovi prekriveni su platnima koja su dodatno upotpunila doživljaj. Osim noviteta koji su utjecali na kvalitetu treniranja i igranja na stadionu, gledatelji su također dobili nove sjedalice koje su postavljene na sve četiri tribine, obnovljeni su sanitarni čvorovi, osobe s invaliditetom dobile su poseban prostor na stadionu, a preuređeni su i press prostor te novinarske lože (maksimir.hr, 2022.).

Iako je stadion Maksimir simbol Dinama i Zagreba, brojne afere i korupcija stvorili su ružnu sliku o stadionu pa je tako klub odlučio pokrenuti proces stvaranja novog stadiona koji bi zadovoljio sve potrebe i želje navijača i građana, ali i FIFA-ine i UEFA-ine direktive. Novi stadion vizualizirao je poznati arhitekt Otto Barić, stadion bi imao 34.000 mjesta, a cijena objekta iznosila bi 60 milijuna eura. Kako bi se srušio stari i izgradio novi stadion na projektu bi trebao sudjelovati Grad Zagreb, kao bitan sudionik projekta (gnkdinamo.hr, 2022.).

Slika 2: Detaljan prikaz stadiona Maksimir

Izvor: <https://gnkdinamo.hr/hr/Club/Stadium>

2.3. Navijačko pleme – Bad Blue Boys

Nakon osvajanja Kupa velesajamskih gradova, na utakmicama NK Dinamo bila je uočljiva podjela među navijačima, tako su oni najvatreniji bili na istočnoj tribini. Karte za istok tada su bile najjeftinije, to je trajalo sve do sedamdesetih godina, kada se vatreni navijači sele na sjever. U tom razdoblju počinju dogovori oko stvaranja navijačke grupe. Navijači su bili prepoznatljivi među masom, nosili su plavo-bijele zastave i šalove, u to vrijeme na utakmicama su se pojavili transparenti i druga obilježja vezana za navijačke skupine. Važna godina koja je utjecala na formiranje navijačkog plemena bila je 1982. Kada je Dinamo ponovno osvojio prvenstvo Jugoslavije, te godine posjećenost utakmica bila je velika, a klub je brojio 42.000 redovnih članova koji su plaćali članarine. U sezoni 1984./1985. najvatreniji navijači opet se sele na istočnu tribinu. Kasnije su navijači selili na južnu, zatim istočnu, a na posljetku ponovno na sjevernu tribinu, koja je i danas njihova tribina. Grupa navijača Dinama službeno je nastala 1986. godine i nazvana je *Bad Blue Boys*. Ime je inspirirano filmom *Bad boys*, a njihova plava boja (blue) dodana je u naziv. Za himnu kluba kasnije je izabrana pjesma „Dinamo ja volim“ grupe Pips, Chips i Videoclips. Stvaranjem navijačkog plemena počinje jačanje nacionalnog identiteta među navijačima, tako su pripadnici *Bad Blue Boysa* na utakmice počeli nositi hrvatske zastave i druge simbole domovine (Milak, 2020.).

Navijačka plemena poznata su po svojim pjesmama, transparentima, simbolima i grafitima, Bad Blue Boysi imaju osebujan način izražavanja svoje ljubavi prema Dinamu. Najpopularniji simboli su „buldog“, simbol koji se nalazi na grbu Bad Blue Boysa i po kojem su široko poznati, zatim tu su broj 1986, odnosno godina osnutka grupe, skraćenica B.B.B i grčko slovo omega „Ω“. Kad je riječ o transparentima i grafitima, najčešće se koriste plava, crna i bijela boja. Navedene boje moguće je vidjeti i na odjeći koja razlikuje Boyse od drugih navijača na stadionu. Način na koji se pokazuje ljubav navijača prema klubu su grafiti koji krase brojne zidove u Zagrebu, ali i drugim mjestima u Hrvatskoj u kojoj se nalaze manje grupe velikih ljubitelja kluba. Grafiti osim simbola navijačkog plemena i kluba ponekad imaju i političke poruke, koje pokazuju nezadovoljstvo i probleme koji su aktualni među navijačima ili u klubu. Jedan od takvih problema bila je borba protiv uprave kluba, a posebno protiv bivšeg predsjednika Franje Tuđmana, a kasnije protiv Zdravka Mamića koji je bio subjekt brojnih skandiranja, transparenta i grafita diljem grada, kako bi se pokazalo nezadovoljstvo njegovim radom u klubu (badblueboys.hr, 2020.).

Slika 3: Grafit koji prikazuje nered na utakmici protiv Crvene zvezde, 13. svibnja 1990. Godine

Izvor: <https://www.index.hr/sport/clanak/zagreb-ce-opet-zivjeti-za-dinamo-ovi-grafiti-su-dokaz-borba-je-tek-pocela/2129608.aspx>

3. KLJUČNE ULOGE U PROMJENI IMENA KLUBA

3.1. Utjecaj rata

Sport može biti značajna podloga za političke prepirke i zahuktavanje socijalnih i političkih problema te stvaranje loših odnosa. Nogomet je posebice kompetitivan sport, kao „najvažnija sporedna stvar na svijetu“, nogometne su utakmice dobro poznate po glasnom navijanju, oznakama klubova ili reprezentacije, zastavama, transparentima i brojim drugim obilježjima. Kada između dva tima postoji problem ili situacija koja nije riješena, prisutnost navijača i svih simbola dovodi do eskalacije problema i zahuktavanja već narušenih odnosa. Nogomet je moćno „oružje“ jakog nacionalnog identiteta koji u pojedinim slučajevima može dovesti do nacionalizma. Isticanje snažnih nacionalnih obilježja predstavlja može okidač kod sukoba i nereda na nogometnim utakmicama između reprezentacija ili klubova. Osim prikazivanja nacionalnog identiteta među navijačima, nogomet za države koje nisu međunarodno priznate, služi kako bi ih svijet doživio i jednog dana priznao kao suverenu državu, na taj način nogomet postaje politička taktika. Hrvatska je 1990. godine za predsjednika izabrala Franju Tuđmana, taj čin predstavljao je kraj socijalizma i početak stvaranja neovisne države. Nedugo nakon izbora novog predsjednika odigrala se povijesno bitna utakmica između Dinama i Crvene zvezde u Zagrebu, neredi nastali na utakmici povezani su s politikom i nacionalizmom, a upravo se ta utakmica smatra kao okidač za početak rata, a Dinamo kao ključan faktor početka sukoba (L. Sack & Šuster, 2000.).

Osamostaljenjem Hrvatske i početkom rata pokušalo se maknuti od socijalizma i svega što je imao veze s bivšim režimom. Bio je to glavni razlog za promjenu imena najvećeg nogometnog kluba u Hrvatskoj. Iako je brisanje imena za brojne značilo brisanje povijesti, početak rata i jačanje nacionalnog identiteta stvorilo je političku priliku kako bi se dodatno udaljio od socijalizma. Tuđman je tada rekao „Postoji Dinamo u Moskvi, Kijevu, Minsku, Tbilisiju, Bukureštu, Dresdenu, Tirani i u Pančevu. Ali ne i Zagrebu.“ (Brentin, 2013.)

Tako je 1991. Dinamo postao HAŠK Građanski, time se pokušalo spojiti imena slavni prethodnika, ali promjena imena stvorila je negodovanje kod navijača. Nakon toga dolazi do druge promjene 1993. godine, novo ime bilo je Croatia, a razlog jačanje nacionalnog jedinstva i ponovni pokušaj distanciranja Hrvatske od socijalizma (Brentin, 2013.).

Jasno je kako je Dinamo imao veliku ulogu u stvaranju nove politike te stvaranju jednog od najvećih društvenih i političkih događaja koji su obilježili stvaranje Republike Hrvatske. U to vrijeme Hrvatska još nije bila priznata od strane Ujedinjenih naroda ili Europske unije, iz tog

razloga je nogomet poslužio kao način za prepoznavanje Hrvatske u svijetu (L. Sack & Šuster, 2000.).

3.2. Utjecaj politike

Situaciju s upletenošću najvišeg političkog vrha u nogomet stvorila je velike probleme u razvoju nogometnih klubova i načinu na koji obični građani, navijači tih klubova nisu imali opcija ili pravo glasa. Navijači su jasno izrazili svoje mišljenje o načinu na koji se politika umiješala u nogomet i od nogometnih stadiona stvorila svojevrsne podije za promicanje svojih političkih težnji. Jasno izražavanje negodovanja nije ostalo samo na uvredama, povicima i transparentima na utakmicama, diljem Zagreba, ali i Splita osvanuli su grafiti kojima se navijači protive HDZ-u i načinu na koji se politika stranke umiješala u nogomet. Način na koji je politika djelovala prema navijačima omogućila je promjenu uobičajenog ponašanja i navijanja na nogometnim utakmicama i postala novi oblik ponašanja u kojem je prevladavala promocija politike. Tako su nogometne lige, utakmice i navijači postali akteri politike i onih koji su politiku vodili. Nogomet se pretvorio u odličan marketing za politiku i državni vrh koji je bio spreman umiješati se u klub bez obzira na posljedice. (Vrcan, 2002.).

(Vrcan, 2002.) navodi kako postoje tri bitna slučaja koja pokazuju povezanost politike i nogometa u Hrvatskoj, a bitan faktor u tom procesu bio je Dinamo i sve okolnosti koje su pratile klub.

1. Kvalifikacijska utakmica između Hrvatske i Jugoslavije, koja je bila odličan način za političku promociju vodeće stranke pred bitne izbore.
2. Utakmica između Hajduka i Dinama koje je bila bitan faktor za razvoj anti-političkog pokreta među navijačima koji se borio protiv vodeće stranke.
3. Vraćanje imena Dinamo pred predsjedničke izbore koji se zbili u siječnju 2000. godine.

Jasno je kako je nogomet moguće politički iskoristiti u brojne svrhe kao pokretača promjena, stvaranja određenog gledišta kod građana i borbe jedne političke strane protiv druge.

Sport je uvijek bio bitan pokretač nacionalnog identiteta i borbe za prava i samostalnost nekog naroda, iz tog razloga se često vezao za politiku. Predsjednik Franjo Tuđman bio je uvelike umješšan u nogomet u Hrvatskoj, to nije bio samo Dinamo, već nogometna reprezentacija i 1.

HNL. Nacional je objavio kako se tijekom sezone 1998./1999. sustavno utjecalo na suce u 1. HNL kako bi Dinamo izborio pobjedu u ligi, također je objavljeno kako su za to zaslužne osobe bliske uredu predsjednika (Nacional.hr, 2005.).

Dinamo je uz katoličku crkvu imao najveći utjecaj na jačanje nacionalnog identiteta, odmicanje od socijalizma i stvaranje samostalne države. Koliko je Dinamo bio važan politički adut za predsjednika Franju Tuđmana pokazuje i često spominjane kluba u obraćanjima javnosti. Tuđman je posjećivao sve bitne klupske utakmice, ali nije bio samo promatrač, slavio je pobjede i sudjelovao u događajima koje je klub organizirao. Nagađalo se kako Dinamo ima velike povezanosti s HDZ-om koji je bio na čelu države 90. godina i kako su stranka i predsjednik bili prijatelji s tadašnjim trenerom Miroslavom Blaževićem. Dinamo se hvalio kada je predsjednik bio na tribinama, te kako je veliki obožavatelj nogometa i kluba. Na taj način Dinamo je imao jakog dionika u svojim redovima, a Tuđman je ljubav prema klubu iskoristio i kao odličan način za promicanje politike i jačanje novog političkog uređenja države (Sindbaek, 2013.).

Promjena političkog uređenja u državi imala je utjecaj na sve sfere života, pa tako i na sport, to su posebno okusili nogometni klubovi, pošto nogomet predstavlja jedan od najvažnijih i najgledanijih sportova u Hrvatskoj. Tako su 1990. godine klubovi poput Hajduka sa svoje zastave maknuli crvenu peterokraku, koja je bila simbol socijalizma i bivše države. Za razliku od malih promjena u Hajduku, koje nisu imale velik utjecaj na daljnje djelovanje kluba, Dinamo je prošao drugačiji oblik rebrandinga nakon osnivanja samostalne Hrvatske. Franjo Tuđman odlučio se za promjenu imena, iz razloga što ime Dinamo na prvi dojam ne daje utisak Hrvatske nego socijalizma i Jugoslavije. Kako bi klub kojeg je predsjednik najviše volio bio u skladu s novom nacijom, preimenovan je u kombinaciju imena klubova koji su ugašeni 1945. godine, a to su HAŠK (Hrvatski akademski Športski Klub) i Građanski, klub koji je bio prethodnik Dinamu. Dinamo je postao HAŠK Građanski 25. lipnja 1991. godine, isti dan kada je sabor pokrenuo postupak razduživanja od ostalih jugoslavenskih republika. Promjenom imena klub se u potpunosti maknuo od Komunističke kulture s ciljem stvaranja novog identiteta kluba, ne misleći na to kako ime ima velik značaj u povijesti kluba (Brentin, 2013.).

Slika 4: Franjo Tuđman u javnom govoru protiv imena Dinamo

Izvor: <https://totalinfo.hr/video-sveto-ime-dinamo-zasto-ga-franjo-tudman-nije-volio-i-zasto-ga-je-zabranio/>

Građanski se smatrao kao najpopularniji klub u Zagrebu prije Drugog svjetskog rata i kao takav imao je titulu najpopularnije i najvažnijeg nogometnog kluba u državi. Ime Građanski ljudima je nešto značilo i u njima je trebalo pobuditi domoljublje i borbu za svoj narod. Politika je u tom slučaju pokušala povezati nogomet, u ovom slučaju NK Dinamo s Hrvatskim identitetom koji bi se borio protiv komunizma i Jugoslavenstva, a kako bi se to dogodilo najbolji izbor novog imena bilo je ime kluba koji je igrao prije osnutka SFRJ. Novinar Zvonimir Magdić u svojim je člancima pisao o velikim prednostima promjene imena Dinamo u Građanski, neki od razloga bili su velika popularnost kluba Građanski koji nije promicao samo ljubav u nogomet nego i jaku privrženost svojoj naciji i narodu. Osim toga klub Građanski činio je veliki otpor mađarizaciji koja se događala prije prvog svjetskog rata. Iako su provedeni svi naponi kako bi novo ime zaživjelo i stvorilo jak osjećaj povezanosti s nacijom kod građana, navijači nisu bili zadovoljni korištenjem njihovog kluba u svrhe politike. Nakon samo godinu dana ime je postalo veliki problem, nije bilo jasno zašto se u istom imenu povezuju dva kluba koji su bili veliki rivali. Nešto manje od dvije godine kasnije u veljači 1993. godine, dolazi do

kontroverzne druge promjene imena, ovoga puta u Croatia. Predsjednik Tuđman bio je veliki zagovornik imena Croatia (Sindbaek, 2013.).

Novo ime ciljalo je više nego prethodno iskoristiti klub kao političku podlogu za jačanje povezanosti sporta i nacije te veću prepoznatljivost Hrvatske u međunarodnoj politici. Kako je Dinamo i u to vrijeme bio najjači i najtrofejniji klub u Hrvatskoj smatralo se da će se imenom Croatia u Europi promovirati Hrvatska kao samostalna zemlja i Hrvati kao narod sa sportskim duhom te naravno veliki ljubitelji nogometa. Croatia je predstavljala napor da se u samoj domaćoj nogometnoj ligi stvori veća homogenost u nogometu, ali i da se klub razlikuje u europskim ligama, kako bi se prepoznalo iz koje nacije dolazi. Razlog promjene nije bio tako jednostavan kao što se u početku činilo, iza toga se nalazio pokušaj razvoja međunarodne politike, iz tog razloga svi koji su se zalagali za promjenu imena nikada nisu smatrali spornim brisanje Dinama i stvaranje nove povijesti kroz ime Croatia. Najveći problem koji je nastao nakon promjene imena, predstavlja nezadovoljstvo građana i Bad Blue Boysa. Dinamo za navijače nije predstavljao komunizam u sportu ili bilo što drugo vezano za bivšu državu, ime je navijačima svetinja zato što ga povezuju sa svim uspjesima kluba, utakmicama na kojima su sudjelovali, svi grafiti, navijački rekviziti vezani su za jedno ime koje je zbog političkog razloga moralo nestati. Brisanje „svetog imena“, navijačima je to predstavljalo mijenjanje povijesti, to je značilo da će od sada povijest kroititi političari i njihova politika (Vrcan, 2002.).

4. REAKCIJE NAVIJAČA NA PROMJENE IMENA

4.1. Politika protiv Bad Blue Boysa

Kod obje promjene imena koje su se dogodile 90. godina prošlog stoljeća bila je jasna jedna stvar, Bad Blue Boysi se ni jednom nisu slagali s politikom promjene imena i korištenje kluba u svrhe promoviranja postsocijalističke politike. Jasno je bilo da se Boysi nikada nisu zalagali za komunističku vlast i da je glavna bila ljubav prema domovini i Dinamu. Identitet navijačkog plemena u potpunosti je bila borba za vlastitu državu, narod i anti-komunizam.

Veliki problem kod navijačkih skupina diljem Jugoslavije, a tako i Dinamova skupina Bad Blue Boysi, 80. godina prošlog stoljeća postaju iznimno nasilne, utakmice se pretvaraju u tučnjave i nered, a iza njih ostaju materijalna šteta i brojni ozlijeđeni. Predsjednik nije odobravao takav način „navijanja“, a uz njega su bili građani i brojnih drugi članovi navijačke skupine, koji su takav oblik navijanja kritizirali i izdvojili takve članove kao manjinu koja šteti ugledu kluba, navijača i nogometa kao sporta. Veliki problem u percepciji građana prema Bad Blue Boysima nastaje nakon utakmice protiv Crvene zvezde, kada su navijači oštro kritizirani i optuženi za izazivanje nereda i razlog prekida utakmice. Klub je tada stao na stranu svojih navijača i potvrdio kako su nered izazvali Delije, navijači Crvene zvezde. Obrana navijača od strane kluba i rasplet događaja poslije povijesne utakmice za klub i Republiku Hrvatsku poboljšala je međusobne odnose. Iako je bilo jasno da su Bad Blue Boysi protivnici komunizmu i veliki domoljubi, što su pokazali brojni navijača koji su dobrovoljno otišli braniti Hrvatsku od agresora, neki od njih su izgubili svoj život u ratu, ali i dalje im se nije dalo pravo glasa u izboru imena njihovog kluba. Nakon izbora imena HAŠK Građanski, BBB su pokrenuli kampanju u kojoj su se borili za povratak imena Dinamo, uz njih su bili brojni građani, ali i trener kluba Miroslav Blažević (Sindbaek, 2013.).

Većina tadašnjih BBB bili su mlađi ljudi koji su klub pratili zadnjih desetak godina i bila im je bitna bliža povijest kluba, dok su tadašnji političari Tuđman, Kramer i Magdić bili stariji poznavatelji nogometa koji su pratili stare zagrebačke klubove Građanski i HAŠK, te im je promjena kluba imala smisla, a pri tome nisu razmišljali o mladima kojima je sadašnjost bila važnija od daleke povijesti kluba. Nakon završetka rata, sport je bio društvena sfera u kojoj alternativni politički stavovi nisu bili dobro došli i kao takav često je imao samo jednu stranu koja je donosila sve odluke. Franjo Tuđman tvrdio je kako je sport iznimno važan za Hrvatsku i njen narod te se kao takav morao zaštititi i biti pod stalnom političkom kontrolom. BBB su za promjenu imena direktno krivili predsjednika Tuđmana (Brentin, 2013.).

Protesti Bad Blue Boysa nisu bili isključivo radi promjene imena kluba, cilj je bio ukazati na probleme u sportu i načinu na koji je politika isprepletana s nogometom i vodstvom kluba. Navijači su bili protiv takvog načina vođenja kluba i sporta općenito, smatrali su da su takve odluke iskorištavanje poziciji i moći političara, a sami protesti bili su usmjereni direktno na predsjednika države. Klub je godinama pokušao uvjeriti BBB u značaj i važnost imena Croatia, iako su svi pokušaji bili uzaludni. Klub je neuspješno pokušavao uvjeriti navijače u važnost imena Croatia, a kako bi im Uprava Grada Zagreba naprkosila, razmišljalo se o promjeni imena stadiona u Dinamov stadion, upravu kluba takva je odluka isprovocirala jer je vidljiv bio stav politike o promjeni imena i odnosu s BBB (Sindbaek, 2013.).

Franjo Tuđman bio je osoba koja nije navikla na kritike i napade, pa je tako na prozivke BBB reagirao tako što je pokrenuo anonimnu političku kampanju koja je BBB tretirala kao strane agente, anti-Hrvate, alkoholičare, ovisnike o drogama i razne druge pogrdne usporedbe koji su građanima dali lošu percepciju o BBB i navijačima općenito. Takva prozivka stvorila je i lošu sliku koju je policija ima prema Purgerima pa je zbog toga dolazilo do nepotrebnog uznemiravanja i proganjala članova navijačke skupine. Iako se za Boyse zna kako su bili među prvima koji su otišli u rat i branili svoju domovinu, narušeni ugled kojeg je stvorio Tuđman prikazao ih je kao osobe koji nisu pravi Hrvati i domoljubi. Borba BBB protiv lažnih optužbi i Tuđmanove politike pretvorila se u stalne proteste i borbu između kluba i njihovih navijača, a trajala je sve do Tuđmanove smrti (Brentin, 2013.)

4.2. Utjecaj promjene imena na Bad Blue Boyse

Oduzimanje imena Dinamo značilo je zadiranje u povijest i navijače bez kojih klub ne bi mogao postojati, kamoli biti najvažniji nogometni, a možda i sportski klub u državi. Uplitanjem politike u sport, navijačima se oduzima klub kojeg vole, na čijim su tribinama svakog vikenda i za što se bore već godinama. Navijači su u povijesti uvijek imali bar neki oblik donošenja odluka i krojenja kluba, oni su bitan dionik Dinama i utjecaj promjene imena i stvoreno nezadovoljstvo utjecali su na budućnost kluba. Kako je Dinamo počeo služiti kao politika tadašnje vlasti, klub je „oduzet“ navijačima i postaje u svojevrsnom vlasništvu onih koji donose odluke. Problem s kojim su se BBB najviše borili bilo je totalno preuzimanje kontrole nad nogometom i sportom općenito.

(Vrcan, 2002.) navodi kako u situaciji u kojoj su se Bad Blue Boysi našli postoji nekoliko mogućih motiva koji su djelovali na njihovo ponašanje i bunt koji je nastao nakon promjene imena:

- a) Afirmacija i zaštita samostalnosti koje navijači, odnosno navijačko pleme treba imati. Autonomija navijačkih plemena dio je društva, ali ona u nekim situacijama može biti prekinuta, kada se umiješa druga strana u slučaju Dinama politika, odnosno država. Utjecaj politike na nogometni klub ugrozio je samostalnost i odluke kluba te njegovih navijača.
- b) Afirmacija i zaštita potpune subjektivnosti koje navijačko pleme ima kao dugogodišnji čimbenik društvenog života u gradu Zagrebu. Dinamo i BBB dio su zagrebačke kulture i načina na koji grad „diše“ te kao takvi imaju velik utjecaj na društveni razvoj grada. Stvaranjem monopola u donošenju odluka vezanih za sport ili nogometne klubove u gradu, stvara se situacija u kojoj više nitko nije u mogućnosti donošenja odluka, osim države i njihove politike.
- c) Afirmacija i zaštita spontanog stvaranja identiteta navijačkog plemena. BBB su se stvarali kroz generacije, spontanim putem, učenjem na vlastitom iskustvu i proživljenim događajima. Takav način prirodnog rasta navijačkog plemena ugrožen je uplitanjem politike u nogomet i monopolizacijom odluka u klubu.
- d) Zaštita prava na pojavljivanje i djelovanje u javnosti na način na koji to oni žele, bez obzira ako je takav način ponekad neukusan ili provokativan sve dok ne dolazi do kažnjivog ponašanja koje bi moglo naštetiti ljudima ili imovini oko njih.

Uzevši u obzir sve prijetnje koje su mogle narušiti načinu na koji su navijači funkcionirali, bilo je logično kako će doći do negodovanja i protesta prema novonastaloj situaciji. Često nasilno i napadno ponašanje bio je način na koji su se BBB borili za svoja prava i pokazivali kako nisu bili spremni odustati od svog načina života i ljubavi prema Dinamu (Vrcan, 2002.).

Navijači Dinama bili su smatrani kao smetnja, razlog tome je bilo njihovo odbijanje prilagodba koje su bile štetne za klub i služile su kao iskorištavanje u političke i druge svrhe mimo glavnog razloga postojanja, nogomet i zabava. Politika i sve državne sfere na koje politika ima velik utjecaj imali su isključivo pravo upravljanja klubom na način na koji su oni htjeli (Šantek, 2020.).

(Vrcan, 2002.) objašnjava kako je uistinu izgledalo djelovanje moćnika na klub i što su oni pridonijeli, a što su dobili. „Politički moćnici nisu uložili svoj privatni kapital, preuzimajući

time uobičajene rizike.“. Bez obzira što nitko nije riskirao, klubom su se i dalje koristili kao da je bio njihov, a takav način poslovanja i upravljanja, najviše je škodio navijačima koji su glavni čimbenik i pokazatelj zadovoljstva radom kluba.

4.3. Reakcije navijača na imena Dinamo vs Croatia

Promjena imena stvorila je neslaganja i nereda među navijačima i osobama koje su bile zadužene za vodstvo klubom. Kako bi pokazali svoj revolt navijači su odlučili bojkotirati utakmice, pokazujući tako da i oni trebaju imati pravo glasa kada je u pitanju ime voljenog nogometnog kluba. Protivljenje promjenama i pobuna navijača doživljena je kao borba protiv vlasti i političkih promjena u samostalnoj Hrvatskoj. Eskalacija problema između kluba i politike nije stala na bojkotu, za povratak Dinama navijači su bili spremni na nered, proteste i druge oblike ponašanja koji nisu dobro sjeli javnosti, pa su zbog toga Bad Blue Boysi i njihova borba za povratak imena prikazani kao huliganstvo i nepoštivanje vlasti. Kako bi se pokazalo što mlade osobe stvarno misle o promjeni imena i kako reagiraju na imena „Dinamo“ i „Croatia“.

(Vujević, 2000.) u svom istraživanju prikazuje ima li ime Dinamo stvaran značaj među mladim navijačima u gradu Zagrebu. U provedenoj anketi sudjelovalo je 403 osobe, starosti između 15 i 22 godine, 48% muškaraca, a 52% žena, koje su bili učenici trećih razreda Tehničke srednje škole u Zagrebu i studenti prve godine Hrvatskih studija, Agroekonomije te studenti druge i treće godine Fakulteta političkih znanosti.

Hipoteze istraživanja su:

1. Mladi više prihvaćaju NK „Dinamo nego NK „Croatia“
2. U imenu „Dinamo“ kod mladih dominira konotativno značenje nad denotativnim. Prema tome protivnici promjene imena „Dinamo“ nisu protiv političkih promjena koje su se dogodile u Hrvatskoj (Vujević, 2000.).

Između svih ispitanika koje je istraživanje zahvatilo 32,5% nije navijač niti jednog kluba, dok je 67,5% ispitanika preciziralo za koga navija, od toga je 193 osobe reklo kako su navijači kluba s Maksimira.

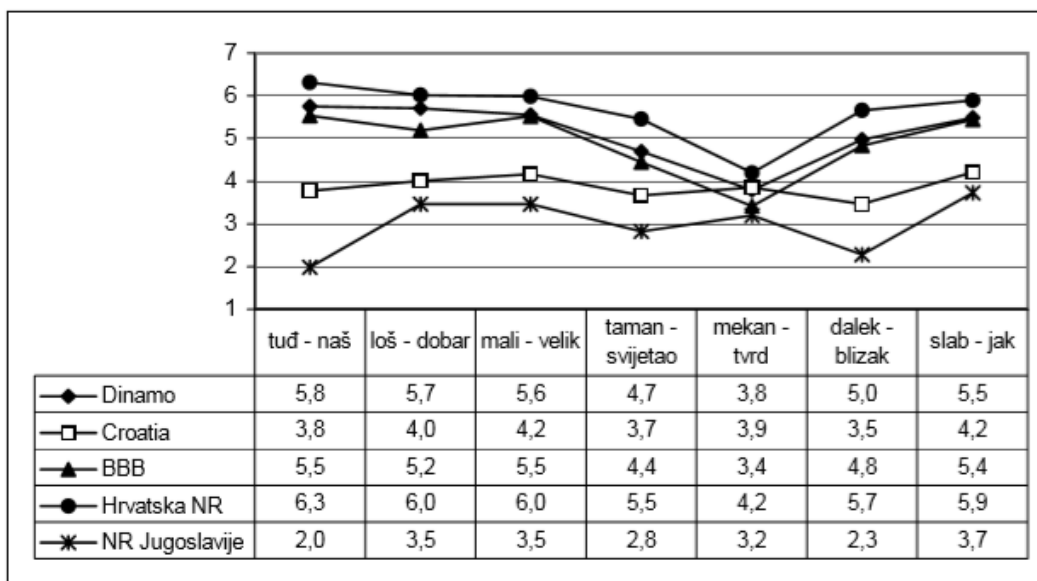
Tablica 1: Odgovor navijača na pitanje za koji klub navijaju

Ime kluba	N	%
“Dinamo”	157	81,3
“Croatia”	36	18,7
Ukupno	193	100,0

Izvor: (Vujević, 2000.)

Iz tablice je vidljivo kako, iako je klub promijenio ime, većina ga mladih navijača i dalje povezuje uz ime Dinamo, dok je mali postotak od samo 18,7% rekao ime Croatia koje je u vrijeme istraživanja bilo aktualno. Moguće je zaključiti kako je Dinamo ime koje je ostalo u podsvijesti navijača i kako bez obzira na promjenu i političko uplitanje u vodstvo kluba, mladi i dalje poštuju samo jedno ime. Pokazuje se u kojoj je mjeri novo ime zaživjelo i protiv koliko velikog postotka se politika borila u trenutku kada je ime promijenjeno.

Slika 5: Sematički profil: Dinama, Croatije, BBB, Hrvatske nogometne reprezentacije i Nogometne reprezentacije Jugoslavije

Izvor: (Vujević, 2000.)

Slika prikazuje kako su ispitanici najbolje reagirali na Hrvatsku nogometnu reprezentaciju i Dinamo, a zatim slijede BBB, Croatia i Nogometna reprezentacija Jugoslavije. Mladi su najbolje ocijenili Hrvatsku reprezentaciju, a ono što je zanimljivo je to što je Dinamo odmah iza reprezentacije. Jugoslavija i Croatia su posljednje što pokazuje upravo obrnutu tvrdnju

Franje Tuđmana u kojoj je bitan razlog promjene imena bio povezanost Dinama sa socijalizmom. Jasno je kako mladi Dinamo ne povezuju s bivšom državom nego ime kluba povezuju s nacionalnim ponosom i klubom koji je bio uz Hrvatsku od samog početka.

4.4. Pobjeda Bad Blue Boysa i vraćanje imena

Borba za vraćanje imena trajala je gotovo devet godina, klub je u tom razdoblju ime mijenjao dva puta, a borba navijača protiv vodstva kluba i državnog vrha nije jenjavala. Konačna odluka o vraćanju Dinama dogodila se na skupštini klubu koje se odvila na Valentinovo 2000. godine. Toga dana na Skupštini je bilo prisutno 44 od 50 članova, a čak 43 člana glasala su za. Tadašnji predsjednik Skupštine Stjepan Brolich izjavio je „Ovom klubu vraćeno je ime Dinamo! Od ovoga trenutka ime našeg kluba opet je Dinamo!“ (Lamut, 2021.).

Slika 6: Naslovnica Sportske novosti povodom vraćanja Dinama

Izvor: <https://www.gnkdinamo.hr/hr/Novosti/Clanak/prije-21-godinu-vraceno-je-ime-dinamo>

Franjo Tuđman preminuo je 10. prosinca 1999. godine, taj događaj nije bio samo velika prekretnica u politici Republike Hrvatske nego i bitna prekretnica koja će nastaviti krojiti sudbinu kluba s Maksimira. Tuđmanova smrt stvorila je promjene u političkom društvu, nakon što su pojedine političke odluke imale loš utjecaj na građanstvo, pokušalo se u što kraćem

vremenu ispraviti pogreške i nepravde nanesene za vrijeme predsjedništva. Tako je najvažnije svim obožavateljima Dinama, a posebno Bad Blue Boysima bilo vraćanje imena koje se čekalo samo malo više od tri mjeseca, bila je to bitna odluka ne samo navijačima nego i svima koji se nisu slagali s politikom Franje Tuđmana. Vraćanjem imena nestala je jedna politika i počelo je stvaranje novog vodstva kluba i djelovanje na sport općenito.

Vraćanje imena stvorilo je veliku euforiju među navijačima, u klub se u tim trenucima učlanilo više od 3.000 novih članova. Bad Blue Boysi su na stadionu pjevali „Kako je dobro vidjeti te opet“. Smatra se da su za povratak imena odgovorni bili Zlatko Čanjug i Zdravko Mamić. Kako bi se pripremili za povratak Dinama, iz kluba su pripremljena sva zaboravljena obilježja koja su ukazivala na Dinamo. Novi dresovi koji su sadržavali Dinamov, a ne Croatijin grb već su bili tiskani u Manchesteru, sve su to bile akcije koje su dogovorene prije službenog povratka imena, što ukazuje na pripremu i konačan kraj borbe navijača za vraćanje „svetog imena“.

5. ZAKLJUČAK

Politika je imala ogroman utjecaj u svim sferama djelovanja i razvoja kluba NK Dinamo tijekom 90. godina prošlog stoljeća. Najveći problem utjecaja politike na funkcioniranje kluba

bio je nebriga i loše postupanje prema navijačima kojima je klub značio puno više nego što je ikad značio onima koji su njime upravljali.

Najveći problemi kod stvaranja „novog Dinama“ koji se trebao maknuti od socijalizma i biti povezan s domoljubljem i stvaranjem samostalne Republike Hrvatske bilo je lažna krivnja koja je ime povezivala sa socijalizmom i Jugoslavijom iz jedinog razloga kako bi novo ime HAŠK Građanski i kasnije Croatia služili kao akter razvoja politike tadašnjeg predsjednika Franje Tuđmana i državnog vrha. Stvaranje dobre slike u međunarodnoj politici bilo je najlakše putem nogometa, politika je imala ogroman utjecaj ne samo na Dinamo nego i nogometnu ligu i reprezentaciju Hrvatske.

Problem kod utjecaja politike bio je rad protiv građana, a djelovanje za dobrobit moćnika i ostvarenje vlastitih ciljeva, politika bi trebala biti podređena građanima, a ne boriti se protiv njihovih prava i vrijednosti. Oduzimanje imena Dinamo imalo je loš utjecaj na navijače i građane Zagreba, ali i cijele Hrvatske jer je pokazalo kako ni nogomet nije siguran od uplitanja u političke probleme. Nepravedno optuživanje Bad Blue Boysa za djela koja nisu činili, zabrane korištenja Dinamovih oznaka i brojni drugi problemi dali su dojam slabljenja, a ne jačanja demokracije koja je bila cilj svih političkih napora. Dugogodišnje neslaganje državnog vrha i BBB stvorilo je averziju navijača od dolaska na utakmice, česte prosvjede, stalni bunt i nemir u svijetu nogometa.

Nogomet, kao i svi drugi sportovi bitni su za brojne građane, posebno je to bilo bitno za vrijeme rata, kada se snaga i volja Hrvata najbolje mogla pokazati kroz sport te ustrajnost i volju koju su sportaši pokazivali u najgore vrijeme. Pokušajem pretvaranja kluba u marketing politike stvorilo se nepovjerenje građana prema odnosu politike na sport. Ako je moguće tako lako djelovati na najveći nogometni klub u Hrvatskoj, onda je moguće djelovati na druge sfere društvenog života, ekonomije i tako dalje. Bitna je stvar da Dinamo nije bilo samo ime kluba, bila je to borba za prava i slobodu građana kojima je sport značio ljubav i povezanost sa dobrim, a ne političkim prepirkama.

LITERATURA

Znanstveni radovi:

1. Milak, M. (2020.). *OD (A)POLITIČNOSTI DO PARTICIPACIJE, OD IDEJE DO REALIZACIJE*. Zagreb: Institut društvene znanosti Ivo, Pilar.

2. Šantek, G.-P. (2020.). „POSTOJE ZAKONI JAČI OD PROPISANIH“: PRILOG ISTRAŽIVANJU BORBE NAVIJAČA „DINAMA“ ZA SVOJ KLUB I NJEZINA DRUŠTVENA ZNAČENJA. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Radovi u časopisu:

1. Brentin, D. (7. Lipanj 2013.). ‘A lofty battle for the nation’: the social roles of sport in Tudjman's Croatia. *Sport in Society*, str. 16:8, 993-1008.
2. L. Sack, A., & Šuster, Ž. (1. Kolovoz 2000.). Soccer and Croatian Nationalism: A Prelude to War. *Journal of Sport and Social Issue 2000*, str. 24-305.
3. Sindbaek, T. (8. Sječanj 2013.). A Croatian champion with a Croatian name’: national identity and uses of history in Croatian football culture – the case of Dinamo Zagreb. *Society: Cultures, Commerce, Media, Politics*.
4. Vrcan, S. (2002.). THE CURIOUS DRAMA OF THE PRESIDENT OF A REPUBLIC VERSUS A FOOTBALL FAN TRIBE. *INTERNATIONAL REVIEW FOR THE SOCIOLOGY OF SPORT 37/1*, str. 59-77.
5. Vujević, M. (2000.). Semantički profil imena NK “Dinamo” i NK “Croatia”. *Politička misao vol. XXXVII*, str. 141-147.

Web izvori:

1. badblueboys.hr. (2020.). Preuzeto 20. Kolovoz 2022. iz www.badblueboys.hr: <https://www.badblueboys.hr/>
1. gnkdinamo.hr. (2022.). *Povijest*. Preuzeto 10. Kolovoz 2022. iz gnkdinamo.hr: <https://gnkdinamo.hr/hr/Klub/Povijest?RenderOutline=False>
2. gnkdinamo.hr. (2022.). *Stadium*. Preuzeto 17. Kolovoz 2022. iz gnkdinamo.hr: <https://gnkdinamo.hr/hr/Club/Stadium>
3. Lamut, T. (14. Veljača 2021.). *Novosti*. Preuzeto 2022.. 12 Kolovoz iz www.gnkdinamo.hr: <https://www.gnkdinamo.hr/hr/Novosti/Clanak/prije-21-godinu-vraceno-je-ime-dinamo>
4. maksimir.hr. (2022.). *Povijest*. Preuzeto 15. Kolovoz 2022. iz maksimir.hr: <https://maksimir.hr/povijest-zagrebackog-stadiona-maksimir/>

5. Nacional.hr. (5. Lipanj 2005.). *Namještanje nogometnog prvenstva*. Preuzeto 20. Kolovoz 2022. iz arhiva.nacional.hr: <http://arhiva.nacional.hr/clanak/18647/namjestanje-nogometnog-prvenstva>
6. Nacional.hr. (8. Listopad 2021.). *Feljton*. Preuzeto 13. Kolovoz 2022. iz www.nacional.hr: <https://www.nacional.hr/feljton-kako-je-dinamo-dobio-stadion-na-maksimiru-3/>
7. sportski.net. (9. Lipanj 2020.). *nogomet*. Preuzeto 12. Kolovoz 2022. iz net.hr: <https://net.hr/sport/nogomet/video-na-danasnji-dan-prije-75-godina-osnovan-je-nk-dinamo-turbulentna-povijest-prkos-inat-i-izrazen-nacionalni-identitet-ed090174-b1d1-11eb-abc4-0242ac140038>
8. Tolić, J. (18. Lipanj 2015.). *Sport*. Preuzeto 13. Kolovoz 2022. iz www.24sata.hr: <https://www.24sata.hr/sport/hask-nasred-sezone-mijenjao-ime-na-derbiju-50000-navijaca-423170>
9. vecernji.hr. (13. Veljača 2020). *Sport*. Preuzeto 14. Kolovoz 2022. iz www.vecernji.hr: <https://www.vecernji.hr/sport/kako-je-u-dramaticnim-okolnostima-fraceno-ime-dinamo-1378799>

TABLICA SLIKA

Slika 1: Grbovi kluba kroz povijest	3
Slika 2: Detaljan prikaz stadiona Maksimir	4
Slika 3: Grafit koji prikazuje nered na utakmici protiv Zvezde, 13. svibnja 1990. godine	6
Slika 4: Franjo Tuđman u javnom govoru protiv imena Dinamo	9
Slika 5: Sematički profil: Dinama, Croatije, BBB, Hrvatske nogometne reprezentacije i Nogometne reprezentacije Jugoslavije	16
Slika 6: Naslovnica Sportske novosti povodom vraćanja Dinama	17